'เจ้าพระยาเดือด' ปริศนาวิมานล่ม และเงื่อนปมที่ยังคลายไม่ออก

'ไม่ได้ลอก ไม่ได้ลอก และไม่ได้ลอก'!!!

นี่คือวรรคทองของ **รศ.ดร.สกุล ห่อวโนทยาน** ผู้จัดการโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากอภิมหาปมปริศนา **"วิมานพระอินทร์"** ซึ่งคณะทำงานประกาศยอมพับเก็บไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลังพายุโซเชียลกระหน่ำตั้งคำถามว่าเป็นการลอกการบ้านจากผลงาน **"เดอะ คริสตัล ไอส์แลนด์"** โมเดลของ **นอร์แมน ฟอสเตอร์** ที่เคยมีแผนจะสร้างในรัสเซียหรือไม่?

ปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เพียงทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ที่ผ่านมาแล้วผ่านไป แต่ส่งผลให้ประชาชนคนไทย ซึ่งส่วนหนึ่งไม่เคยรับรู้ถึงการมีอยู่ของโครงการนี้ พากันส่องสปอตไลต์อย่างพร้อมเพรียง ทั้งยังส่อเค้านำไปสู่สิ่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ไม่เพียงเท่านั้น ยังเขย่าวงการสถาปนิกไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน เพราะแท้จริงแล้ว ก่อนเกิดกรณีวิมานพระอินทร์ โครงการดังกล่าวก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ตลอดมา นับแต่กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครมอบหมายให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ร่วมด้วยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มข.) ศึกษาและจัดทำแผน ด้วยระยะเวลาทำงานราว 7 เดือนเศษ มีกำหนดส่งรายงานให้ กทม.ในปลายเดือน ก.ย.นี้ ทว่าถูกคัดค้านโดยเอ็นจีโอ กลุ่มสถาปนิก และ "บิ๊กเนม" หลายราย โดยต่างฝ่ายก็ยกเหตุผลคัดง้างกันอย่างดุเดือด

สงครามข่าวสาร ความจริงคนละด้านหรือจงใจบิดเบือน?

ย้อนกลับไปในช่วงต้นปีที่ผ่านมา เมื่อมีข่าวว่าจะเกิดโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ได้เกิดเสียงค้านในกลุ่มสถาปนิกและเอ็นจีโอ รวมถึงชุมชนริมฝั่งแม่น้ำที่อาจได้รับผลกระทบ กลุ่ม FRIENDS OF THE RIVER หรือ "FOR" เผยแพร่กราฟิกและข้อมูลต่างๆ ที่น่าตกใจ ไม่ว่าจะเป็นทางเดินเลียบแม่น้ำเจ้าพระยาขนาด 12-15 เมตร บนเส้นทาง 14 กม. ทำให้สูญสียพื้นที่ 20% ส่งผลถึงระดับน้ำที่อาจสูงขึ้น ไหลแรงขึ้น ทำลายวิถีชีวิตชาวบ้าน รวมถึงงบประมาณสูงถึง 14,000 ล้านบาท ทว่ามีช่วงเวลาศึกษาสั้นเพียง 7 เดือน

ด้าน สจล.ชี้แจงว่า ไม่มีการสร้างถนน แต่เป็นเพียงทางเดินเท้าและทางจักรยานเท่านั้น ทั้งยังยืนยันว่าคำนึงถึงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์

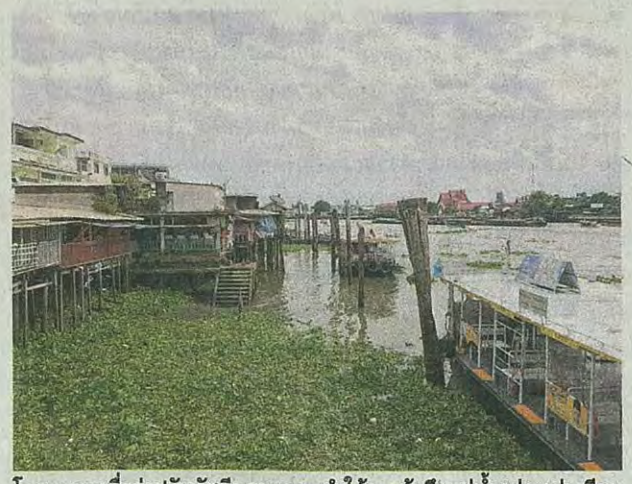
รศ.ดร.สกุล ห่อวโนทยาน ผู้จัดการโครงการบอกว่า ผลการศึกษาชี้ว่าระดับน้ำหน้าเขาจะสูงขึ้นเพียง 3 ซม. และเมื่อไหลผ่านไปในระยะ 1 เมตรจะกลับสู่ภาวะปกติ ส่วนความเร็วก็เพิ่มขึ้นเพียง 0.006 เมตรต่อวินาที สรุปว่าไม่ส่งผลกระทบ

ด้าน **ดร.กมล เกียรติเรืองกมลา** หัวหน้าฝ่ายสถาปัตยกรรมของโครงการ ประกาศต่อหน้าสื่อมวลชนในการล่องเรือสรุปผลการศึกษาเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมาว่า *"ลืมเขื่อนไปได้เลย เพราะจะไม่มีการนำคอนกรีตแท่งหนาๆ ปักในแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างแน่นอน"*

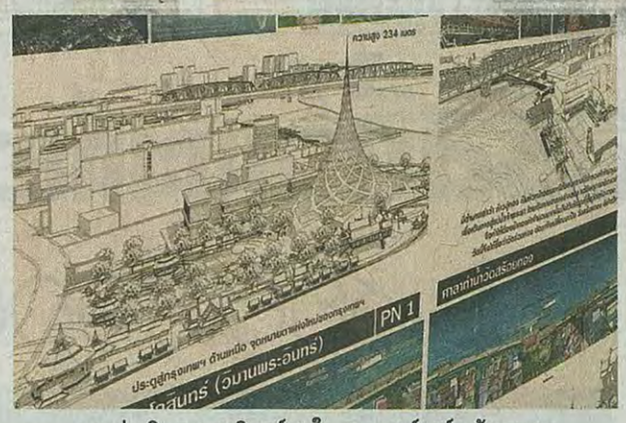
เช่นเดียวกับ **นายแพทย์พีระพงษ์ สายเชื้อ** ปลัด กทม.ที่ย้ำชัดว่า *"เลิกพูดกันสักทีเรื่องงบหมื่นสี่พันล้าน เพราะเมื่อไม่มีถนน ก็ใช้งบแค่หลักพันล้านเท่านั้น"*

เมื่อย้อนกลับไปถาม **ยศพล บุญสม** ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่ม FOR ว่าคำชี้แจงเหล่านี้ช่วยคลายปมในใจหรือไม่ สถาปนิกหนุ่มตอบว่า ยังมีมุมมองที่ต่างกันเยอะ เพราะความจริงเข้าใจตั้งแต่แรกแล้วว่า เส้นทางเลียบแม่น้ำเป็นทางเดินและทางจักรยาน แต่รูปร่างและความกว้างก็เท่ากับถนน 3 เลนอยู่ดี ทว่าคำถามสำคัญคือ ทำไมต้องมีทางเลียบ 14 กม. ส่วนวาทกรรมเรื่องการพัฒนาและการเข้าถึงแม่น้ำอย่างเท่าเทียมก็ยังไม่มีคำอธิบายเชิงวิชาการที่ชัดเจน สำหรับงบประมาณไม่ว่าจะลดลงจาก 14,000 ล้าน เป็นหลักพันหรือร้อยล้านก็ไม่คุ้ม

"ทำไมเลือกแผนที่ใช้เงินสูงสุดมาทำอันดับแรก ทั้งที่มีอย่างอื่นที่สามารถทำก่อนได้ เช่น การพัฒนาชุมชน ถ้าตอบไม่ได้ว่าทำไปทำไม ก็ไม่คุ้มไม่ว่าจะกี่ล้านเหมือนเอาภาษีไปทำลายแม่น้ำ เอาเงินไปใช้เพื่อประโยชน์และความจำเป็นของเมืองและแม่น้ำไม่ดีกว่าหรือ" ยศพลกล่าว พร้อมเคลียร์ปม "ผู้เสียผลประโยชน์" ว่าไม่เป็นความจริง เพราะตนออกมาค้านตั้งแต่ก่อนเกิดการประมูลของเอกชน ถ้าค้านแล้วตอนหลังไปทำก็เสียคนเปล่าๆ

โครงการฯเชื่อว่าปรับทัศนียภาพและทำให้คนเข้าถึงแม่น้ำอย่างเท่าเทียม ส่วนกลุ่มค้านห่วงขยะและผักตบชวาตกค้างใต้โครงสร้างสถาปัตยกรรม

ภาพร่างวิมานพระอินทร์ 1 ใน 4 แลนด์มาร์กเจ้าพระยา

'เจ้าพระยาเพื่อทุกคน'จากนิทรรศการโดยสมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย

ภาพเสียดสีจากโลกโซเชียลโดยนักเขียนดัง ศราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นิ้วกลม)

ท่ามกลางสมรภูมิข้อมูลที่ถูกใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ทางความคิด ของใครถูกผิด หรือบิดเบือน เป็นเรื่องต้องขบคิดด้วยวิจารณญาณ

วาทกรรมทำเพื่อชาติ

มาถึงประโยคยอดนิยมหลังมีกระแสต้าน เมื่อมีการชี้แจงครั้งใดมักถูกเกริ่นนำหรือปิดท้ายโดยขอให้เข้าใจเจตนาว่าทำเพื่อสาธารณะ ให้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นของทุกคนอย่างแท้จริง แนะลดอคติ ทำสิ่งดีแก่ประเทศชาติซึ่งส่งต่อสู่ลูกหลานอีกด้วย

วาทกรรมทำเพื่อชาติ จึงเริ่มถูกตั้งคำถามว่า เป็นข้ออ้างหรือเกราะคุ้มกันการวิพากษ์หรือไม่ อีกทั้งฝ่ายคัดค้านบางรายก็อธิบายว่า ไม่ได้ค้านโครงการ 100% หรือต่อต้านการพัฒนา หากแต่ "คาใจ" ในความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หากทำเพื่อชาติจริงต้องให้คนในชาติมีส่วนร่วมจึงจะถูกต้อง

ภารนี สวัสดิรักษ์ จาก **"สมัชชาแม่น้ำ"** เคยกล่าวออกไมค์ในประเด็นนี้หลายครั้งตามงานประชุมและเสวนาต่างๆ โดยระบุว่า มีความสงสัยใน "กระบวนการ" ว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านกว่า 30 ชุมชน และเวลาศึกษาสั้นเพียง 7 เดือน นอกจากนี้ยังมองว่ามีการ "ตั้งธง" ไว้แล้วว่าจะสร้างทางเลียบแม่น้ำ

ในขณะที่ **ผศ.ดร.อันธิกา สวัสดิ์ศรี** รองผู้จัดการโครงการ ผู้รับบทหนักที่สุดในการชี้แจง ตามหน้าที่โฆษกอธิบายอย่างละเอียดว่ามีการลงพื้นที่ชุมชนละ 4-6 ครั้ง รวม 300 ครั้ง ส่วนหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการลงพื้นที่ รวม 400 ครั้ง ด้านสมาคมวิชาการ วัด โบราณสถาน ทั้งหมด 30 แห่ง ภาคประชาชน 6 กลุ่ม ซึ่งทางโครงการได้รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นไว้ทั้งหมดแล้ว ทั้งยังปฏิเสธว่าไม่ได้ศึกษา โดยตั้งธงไว้ตามที่ถูกกล่าวหา

ทั้งนี้ ฝ่าย สจล.ยังเคยกล่าวในทำนองตัดพ้อว่า ไม่ได้เริ่มทำงานจากศูนย์ แต่เริ่มจากติดลบ เพราะต้องชี้แจงข้อเท็จจริงแก่ชาวบ้านที่ได้รับข้อมูลบิดเบือน

อย่างไรก็ตาม ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นครั้งสุดท้ายที่หอประชุมกองทัพเรือเมื่อไม่กี่สัปดาห์ก่อนหน้านี้ นอกจากชุมชนที่ออกมากล่าวสนับสนุนโครงการ เช่น ชุมชนโบสถ์คอนเซ็ปชัญ โดยมองว่าอยากเห็นประเทศชาติเดินหน้า หลายชุมชนยังออกมากล่าวในทำนองเดียวกันว่า ชาวบ้านในพื้นที่ไม่รู้เรื่อง การประชุมต่างๆ ไม่มีการแจ้งรายละเอียดเอกสารก็ไม่มีแจก เช่น **"ชุมชนวังหลัง"**

อีกชุมชนที่กล่าวอย่างสะเทือนอารมณ์คือ**"ชุมชนเทวราชกุญชร"** ซึ่งชาวบ้านรับว่า "ผิดหวัง" ที่คู่มือและแผนผังไม่มีแบบของชุมชน ทั้งที่เป็นชุมชนแรกๆ ที่ร่วมออกแบบกับ สจล.

จาก 'วิมานล่ม' สู่ปม 'วิวาทะสถาปนิก'

อีกหนึ่งประเด็นสำคัญจากปรากฏการณ์วิมานพระอินทร์ คือ สังคมรับรู้ถึงความขัดแย้งในแวดวงสถาปนิกไทย หลัง **ดวงฤทธิ์ บุนนาค** สถาปนิกชื่อดัง โพสต์เฟซบุ๊กอย่างรัวๆ เริ่มจากประเด็นโมเดลวิมานพระอินทร์ ที่เขาเชื่อว่าดาวน์โหลดมาจากเว็บไซต์แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการจุดประเด็นร้อนแรงในวงการ ก่อนขยายสู่ "ชาวเน็ต" แทบทุกหมู่เหล่า

ครั้น สจล.เดินหน้าแจงเหตุผลและที่มาที่ไปของแนวคิดว่ามาจากเจดีย์ทรงจอมแหและเกล็ดพญานาค นอกจากกระแสจะไม่เงียบลง กลับยิ่งมีแถลงการณ์และจดหมายคัดค้านโครงการทยอยถูกเผยแพร่ทั้งที่เพิ่งเขียนใหม่สดๆ และเวอร์ชั่นวนซ้ำเพื่อตอกย้ำการคัดค้าน เช่น จากกลุ่มศิษย์เก่า สจล.

ยิ่งไปกว่านั้น ดวงฤทธิ์ยังร่างจดหมายเตรียมส่งสภาสถาปนิกขอให้เปิดประชุมวิสามัญ เพื่อวินิจฉัยเรื่องการอนุญาตให้สถาบันการศึกษารับงานออกแบบโดยไม่ได้เป็นนิติบุคคลวิชาชีพ และขอแก้ไขข้อบังคับจรรยาบรรณเพื่อให้สถาปนิกผู้ได้รับใบประกอบวิชาชีพมีความผิดหากมีเจตนาลอกเลียนแบบ ทั้งยัง "ขู่" ร้องเรียน โดยแนะ สจล.ให้ถอนตัวจากโครงการก่อนบานปลาย

ร้อนถึง **เจ๊ตกำจร พรหมโยธี** นายกสภาสถาปนิก ต้องเปิดห้องชี้แจงอย่างฉับไวว่าไม่ได้เพิกเฉย เพราะเคยออกหนังสือแจ้งไปแล้วว่า สจล.รับงานไม่ได้ เพราะไม่เคยขอใบอนุญาตนิติบุคคล ส่งผลให้ผิด พ.ร.บ.สถาปนิก ปี 2543 ส่วนการที่คณะทำงานเป็นบุคคลที่มีใบอนุญาตก็ไม่น่าทดแทนกันได้ โดยได้มีการชงเรื่องถึงคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ช่วยฟันธงอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ไม่อยากทำอะไรรุนแรง หากจะต้องแก้กฎหมาย ก็แก้โดยไม่ใช่เพื่อประโยชน์ต่อ สจล.เท่านั้น แต่รวมถึงสถาบันการศึกษาอีกนับ 10 แห่งรับงานในลักษณะนี้ เจ๊ตกำจรยังยอมรับว่า โครงการนี้ทำให้สถาบันการศึกษา สภาสถาปนิก และผู้ประกอบวิชาชีพแตกแยกกันอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน พร้อมระบุว่า **"ต้องโทษรัฐบาล ไม่ใช่ความผิดของ สจล."**

"ไม่สบายใจที่เห็นสถาปนิกมานั่งทะเลาะกัน มีปัญหาอะไรควรคุยกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ช่วยกันพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า สจล.อ้างว่าราชการมอบหมายงานให้ทำจึงต้องทำ ส่วนหนึ่งรัฐน่าจะเอาปัญหาเหล่านี้มาพิจารณาว่าการที่มอบงานให้สถาบันการศึกษาเหมาะสมหรือไม่" ความอลหม่านเหล่านี้ยังไม่รวมข้อมูลที่ว่า สจล.ไม่ได้ออกแบบเอง แต่จ้างบริษัท **"เอ-เชเว่น คอร์ปอเรชั่น"** ของ **วัชระ จงสุวัฒน์** ที่ปรึกษาโครงการ โดย สจล.ชี้แจง "พีพีทีวี" ว่าทำได้ เพราะอยู่ในที่โออาร์ของ กทม. อย่างไรก็ตาม สถาปนิกบางรายเริ่มกล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งก็ต้องดูกันต่อไปว่าเรื่องนี้จะถูกนำขึ้นมาเป็นประเด็นหรือไม่ อย่างไร

นับแต่นี้ต่อไป อุณหภูมิของแม่น้ำเจ้าพระยาจะร้อนระอุจนทะลุปรอท หรือค่อยๆ ลดลงตามความสนใจของกระแสสังคม ต้องเกาะขอบฝั่งอย่างไม่กะพริบตา!

พันธุ์ทิพย์ ธีระเนตร